

HODNOCENÍ MAGISTERSKÉ PRÁCE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ UK

ŘÍZENÍ A SUPERVIZE V SOCIÁLNÍCH A ZDRAVOTNÍČÝCH ORGANIZACÍCH

Jméno autora/ky práce	Bc. Lenka Mlejnková, DiS.
Název práce	Zvládání závislosti u klientů v azylových domech z perspektivy pracovníků
Autorka posudku	Mgr. Dana Hradcová, Ph.D.
Vedoucí práce /oponent	Mgr. Jiří Mertl, Ph.D.
Rok obhajoby	2024
Specializace: řízení	

1. Hodnocení volby tématu práce (relevance k oboru, originalita)	<table border="1"> <tr><td>a) výborně</td></tr> <tr><td>b) velmi dobře</td></tr> <tr><td>c) dobře</td></tr> <tr><td>d) nevyhovující</td></tr> </table>	a) výborně	b) velmi dobře	c) dobře	d) nevyhovující
a) výborně					
b) velmi dobře					
c) dobře					
d) nevyhovující					
Odůvodnění:	Autorka zvolila téma, které je důležité pro ni osobně, neboť vystudovala sociální práci a adiktologii a na základě vlastní zkušenosti se domnívá, že oba obory je třeba propojit. Zároveň vnímá, že požadavek abstinence v některých azylových domech omezuje některým lidem přístup ke službám a nepodporuje je při řešení vlastních problémů				
2. Hodnocení formulace hlavního cíle práce	<table border="1"> <tr><td>a) výborně</td></tr> <tr><td>b) velmi dobře</td></tr> <tr><td>c) dobře</td></tr> <tr><td>d) nevyhovující</td></tr> </table>	a) výborně	b) velmi dobře	c) dobře	d) nevyhovující
a) výborně					
b) velmi dobře					
c) dobře					
d) nevyhovující					
Odůvodnění:	<p>Lze předpokládat, že cíl práce „prozkoumat, jak jsou nastaveny služby v některých vybraných azylových domech v České republice a jaké jsou důvody pro jejich současné nastavení by mohlo vést k „identifikaci překážek, které brání efektivnímu zvládání závislosti u klientů“ a také by mohla „najít možnosti pro zlepšení této situace“ (str. 8). V popisu empirické části je dále uvedeno, že poznatky z výzkumu „mohou přispět k lepšímu propojení sociální práce a adiktologie v azylových domech“. Cíl zdá se být mnohočetný, příliš široký, což způsobuje potíže v zaměření a realizaci celého výzkumu. V úvodu autorka v odstavci předcházejícím formulaci cíle práce naznačuje problém: Potřeby klientů azylových domů „v oblasti závislosti zůstávají často neřešené.“ A následně jakoby zároveň formulovala výsledky výzkumu: „což je způsobené systémovým nastavením služeb, ale také nedostatečnou erudovaností sociálních pracovníků v oblasti adiktologie. Navíc, v některých zařízeních je užívání alkoholu či jiných návykových látek přímo důvodem k ukončení poskytované služby, což může vést k dalšímu prohloubení sociální izolace a zhoršení zdravotního stavu daného klienta.“</p> <p>Ve výzkumných otázkách redukuje deklarovaný cíl na „současný přístup azylových domů k problematice závislosti“ a potenciální identifikaci překážek bránících efektivitě pak na to, zda a proč „je závislost vnímána závislosti jako kontraindikace pro pobyt“ (str. 35). Potenciál zjištění překážek (v nastavení služby) pro nabídnutí účinné podpory tak možná zůstane nevyužitý.</p> <p>Omezení výzkumu na zachycení perspektivy pracovníků považují z hlediska zvoleného tématu a cíle za příliš omezující. Nepředpokládá „zvládání závislosti u (kohokoliv)“ zainteresovanost těchto osob a obeznámení se s jejich perspektivou? Možná k tomuto poznání autorka dospěla v závěru, kdy jí napadlo, že jsou otázky, které by „stály za výzkum“ ve spolupráci s uživateli služeb (str. 66).</p>				
3. Hodnocení provázanosti kapitol a struktury práce	<table border="1"> <tr><td>a) výborně</td></tr> <tr><td>b) velmi dobře</td></tr> <tr><td>c) dobře</td></tr> </table>	a) výborně	b) velmi dobře	c) dobře	
a) výborně					
b) velmi dobře					
c) dobře					

	d) nevyhovující
Odůvodnění:	Struktura práce je logická, nedostatečná provázanost, kterou při četbě textu vnímám, vyplývá podle mého z nedostatečného zaměření a nevyjasněného výzkumného problému, ke kterému by se měly jednotlivé části práce vždy vztahovat.
4. Hodnocení práce se zdroji, včetně zahraničních(?), míra vyjasnění pojmů, teoretické zpracování	a) výborně
	b) velmi dobře
	c) dobře
	d) nevyhovující
Odůvodnění:	Teoretická část práce se zaměřuje „na propojení sociální práce a adiktologie při zvládnutí závislosti u klientů v azylových domech“ (str. 33). Autorka dospěla k názoru, že „teoretická část zdůrazňuje potřebu integrovat adiktologii do sociální práce“. Pro toto tvrzení nenacházím v textu oporu. Nespecifické popisy sociální práce, sociálních služeb, závislosti, včetně detailů alkoholové závislosti, zdravotního stavu osob bez domova atd. nevidím pro řešení výzkumné otázky jako klíčové. Oceňuji, že v teoretické části autorka přibližuje téma s oporou v domácích zdrojích (str. 15) a nabízí pohled na vybranou praxi v zahraničí. Postrádám celkovou analýzu zdrojů, která by mohla vést k formulaci východisek, se kterými výzkumnice přistoupila k realizaci výzkumu. Shrnutí teoretické části je spíše opakováním témat, která do ní zařadila, jak „připravuje půdu pro empirickou část práce“ jsem nedokázala dobře postihnout. Můžeme se opřít o stanovisko autorky na str. 21, kde říká: “Já osobně si nemyslím, že závislost je nemoc, která vyžaduje celoživotní abstinenci. Ve své práci s klienty v azylových domech kladu větší důraz na přístup Harm Reduction (snižování škod) a na přijetí klientů se závislostmi v jejich kontextu.” Je pravděpodobné, že toto stanovisko vychází nejen z její osobní praxe, ale i ze studia současného poznání ve zvolené oblasti.
5. Hodnocení metodologického uchopení a jeho zdůvodnění, etické aspekty výzkumu	a) výborně
	b) velmi dobře
	c) dobře
	d) nevyhovující
Odůvodnění:	Domnívám se, že „prozkoumání nastavení služeb“ v pěti azylových domech, ať už jím autorka mínila cokoli, nelze realizovat pouze formou hodinových polostrukturovaných rozhovorů (osobně a online, rozdělení neupřesněno) se sociálními a vedoucími pracovníci. Výzkumnice nepracovala s žádnými dokumenty vybraných azylových domů (AD), v žádném z nich neprovedla pozorování, přičemž je označuje za „cílový soubor“ (str. 37). Výzkumný vzorek (soubor?, terminologie není jasná) s odvoláním na Novotnou (2019) spojuje s výzkumným problémem, ale výzkumný problém, jak uvádím výše, jednoznačně nedefinuje. První výzkumná otázka se ptá po současném přístupu azylových domů k problematice závislosti na alkoholu a dalších návykových látkách. Znamená „současný přístup“ v jednotném čísle zkoumání situované praxe každého z AD, nebo identifikaci konkrétních (ustavených) přístupů ve vybrané službě či typech AD, které vybrala? Není jasné zaměření výzkumu. Druhou otázkou se autorka dotazuje, zda je závislost vnímána jako kontraindikace (nabízí se odpověď ano/ne) a zjišťuje proč. Jako cílový soubor si přitom vybrala AD, u nichž odpověď na druhou otázku znala, protože podle toho si je, domnívám se, vybírala (str. 37). Základní charakteristiku jednotlivých azylových domů (nebo skupin, do kterých 5 AD rozdělila) autorka nenabízí. Zjišťování věku a délky praxe o účastnicích výzkumu nepovažuji za relevantní k výzkumnému problému. Zamýšlím se však nad tím, proč nevěnovala pozornost vzdělání (účastnic výzkumu v oblasti adiktologie), když jej hned v úvodu práce označuje za klíčové. Vzdělání nacházíme jako jeden ze 14 kódů přiřazených k tématu <i>Obavy z perspektivy pracovníků</i> (podkapitola 17.6), ale nic se tam o něm nedozvídáme (vzdělává/vá/ní se objevuje v podkapitole <i>Harm Reduction</i> , kde ale tento kód zařazen není). Vzdělání není věnována ani žádná z 18 otázek scénáře

	<p>rozhovoru. Návrh scénáře přesahuje rámec výzkumných otázek, na druhou stranu se možná některými z otázek výzkumnice vrací k širšímu cíli výzkumu (od typu poskytovaných služeb, přes typy závislostí k návrhům na systémová opatření). Není snadné se v logice výzkumného designu zorientovat.</p> <p>Autorka uvádí, že pro práci s daty využila tematickou analýzu podle Braunové a Clarkové (2006). Autorky se v článku věnují specifikům tematické analýzy v oboru psychologie, zároveň, samozřejmě zdůrazňují a podrobně vysvětlují důležitost vztahů mezi tématy, která výzkumnice v datech nacházejí. Zdá se mi, že právě vztahy, souvislosti, jsou to, co se autorce diplomové práce nepodařilo v analýze dat zachytit. Jedním z důvodů může být, že namísto v článku doporučených tematických map, zvolila k práci se záznamy rozhovorů účastnic třídění pomocí tabulky vytvořené v MS Word (str. 40 a Příloha 2). Z analýzy není jasné, jak se představených 8 témat (sdružujících dlouhou řadu kódů) vztahuje k výzkumným otázkám. V kapitole 17 autorka nerozlišuje mezi azylovými domy (nerozhodla se pro třídění dat dle avizovaného přístupu), takže není snadné zachytit rozdíly vázané na různost vstupních podmínek. Zcela vymizela krajová specifika, kterou při výběru výzkumnice považovala za důležitou. Výsledkem analýzy je tak roztřídění názorů sociálních pracovníků (místa velmi dlouhé citace) a vedoucích AD, přičemž rozdíl perspektiv pracovních pozic v AD není v analýze příliš zohledněn.</p> <p>Etika výzkumu je stručně popsána, vztahuje se především k anonymizaci a zacházení s daty. Na straně 65 autorka zmiňuje, že se během výzkumu setkávala se situacemi, které hodnotila jako porušování lidských práv a porušování etického kodexu. Nesděljuje, jak v těchto situacích jednala, nicméně zaznamenala je.</p>				
6. Hodnocení zpracování a interpretace výsledků výzkumu	<table border="1"> <tr> <td>a) výborně</td> </tr> <tr> <td>b) velmi dobře</td> </tr> <tr> <td>c) dobře</td> </tr> <tr> <td>d) nevyhovující</td> </tr> </table>	a) výborně	b) velmi dobře	c) dobře	d) nevyhovující
a) výborně					
b) velmi dobře					
c) dobře					
d) nevyhovující					
Odůvodnění:	<p>Nedokázala jsem identifikovat východiska pro interpretaci. Teoretická část ani metodologie mi v tom nebyly příliš nápomocné. Do diskuse v kapitole 18 vstupuje autorka větou „Současný přístup azylových domů k problematice závislostí na alkoholu a dalších látkách je velmi různorodý a závisí na konkrétních zařízeních a jeho pravidlech.“ S tímto poznáním výzkumnice do výzkumného pole také vstupovala. To samozřejmě nijak nesnižuje jeho pravdivost. Jen očekávání ke kvalitativnímu výzkumu, který realizovala, směřovala k tomu, že se dozvíme více o tom jaké a snad i proč jsou (vybrané přístupy), které zkoumala v návaznosti na výzkumné otázky, takové jaké jsou, a jak by se mohly zlepšit. V práci žel nenacházím typy/mody/repertoáry/... přístupu/ů k problematice závislostí (výzkumná otázka č. 1) v AD nebo typech AD, které by situovanost a specifická identifikovaných přístupů více přiblížily. Také návrhy, jak tyto různé přístupy zlepšit ve prospěch (potenciálních) uživatelů služeb AD zůstávají proto velmi obecné. V Diskusi se autorka vrací k některým pramenům z teoretické části a porovnává je s vybranými zjištěními z rozhovorů. Jak zjištění, která diskutuje s autorkami a autory vybírá není zcela jasné, ale lze uvidět vazbu na výzkumné otázky. Pro některé závěry, které autorka v diskusi prezentuje, nenacházím v textu odůvodnění. Jako příklad volím zjištění na str. 66: „Empirická data ukázala, že zařízení, která implementují přístup Harm Reduction, dosahují lepších výsledků s klienty se závislostmi.“ Harm reduction (domnívám se, že v rozporu např. s odkazem na Kalinu, 2003) na str. 22 přibližuje výzkumnice jako snižování množství konzumované látky, které hodnotí jako efektivnější než abstinenci. Zařazení kódů k tématu (Příloha 2) ale ukazuje na širší pojetí, takže patrně šlo jen o neobratné vyjádření, nebo jsem text špatně pochopila. Ponechala jsem stranou, že na „výsledky s klienty“ se výzkum nezaměřoval a hledala jsem oporu ke zjištění o účinnosti použití Harm Reduction v práci AD v podkapitole <i>Harm Reduction</i>. O lepších výsledcích s klienty (v porovnání s jinými přístupy) se tam ale nic nedočteme. Na str. 54 ovšem najdeme v podkapitole <i>Dobrá praxe</i> argumenty</p>				

	<p>pro to, že výsledek práce s klienty je závislý na individualizovaném a situovaném přístupu, který zůstává v různých situacích různý. Jako dobrá praxe se skvělým výsledkem je tu (bez kritického zamyšlení autorky) mimo jiné prezentována aplikace „přísných pravidel“ a vynucené abstinence („paní ředitelka mu zakázala chodit ven“). Přístup Harm Reduction tak nelze, domnívám se, jednoznačně hodnotit a prezentovat na základě předložených empirických dat jako přístup, kterým účastnice výzkumu dosahují lepších výsledků s klienty.</p> <p>V dalším zjištění na str. 63, které použiji jako druhý příklad, autorka diskutuje, „že v zařízeních, která podporují výhradně abstinenci, klienti buď ukončí smlouvu sami, nebo jsou smlouvy ukončeny během týdne“. To ovšem data uvedená v podkapitolách <i>Dobrá praxe</i> nepotvrzují, neboť se dozvídáme, že nulová praxe určitým lidem vyhovuje. Zároveň v samotném závěru diskuse se autorka pozastavuje nad tím, že výzkum Branné (2018) ukázal, že vysoké procento uživatelů služeb považuje zákaz alkoholu za užitečný a v tomto duchu promlouvaly i účastnice výzkumu. Těmito příklady ilustruji moje pochybnosti o provedené analýze a interpretaci.</p>				
7. Hodnocení naplnění cílů a zpracování závěrů práce	<table border="1"> <tr><td>a) výborně</td></tr> <tr><td>b) velmi dobře</td></tr> <tr><td>c) dobře</td></tr> <tr><td>d) nevyhovující</td></tr> </table>	a) výborně	b) velmi dobře	c) dobře	d) nevyhovující
a) výborně					
b) velmi dobře					
c) dobře					
d) nevyhovující					
Odůvodnění:	<p>Lze souhlasit s tvrzením v závěru (str. 68), že se diplomová práce zaměřila na prozkoumání nastavení přístupu (ačkoli není zcela jasné, co je přístupem míněno) v azylových domech (jejichž specifikace je nedostatečná a spíše jde o určitou perspektivu sociálních a vedoucích pracovníků), identifikaci překážek k efektivnímu zvládnutí závislosti (cest je mnoho a překážky jsou málo diferencovány) a najít možnosti pro zlepšení služeb. V závěru se autorka, pro mě překvapivě, vrací k výběru AD v několika krajích a váhá nad přenositelností poznatků. Vzhledem k tomu, že toto hledisko nebrala v potaz při analýze dat ani jinde během výzkumu, je zbytečné se tím zabývat. Hlavní zjištění tohoto konkrétního výzkumu, že sociální služby v AD by měly být přizpůsobeny individuálním potřebám klientů, zůstává daleko za tím, co nám autorka představila v kapitolách, a tak pro nás následně některé konkrétní poznatky a doporučení, se kterými přišly pracovnice AD, shrnuje.</p>				
8. Hodnocení formální stránky práce	<table border="1"> <tr><td>a) výborně</td></tr> <tr><td>b) velmi dobře</td></tr> <tr><td>c) dobře</td></tr> <tr><td>d) nevyhovující</td></tr> </table>	a) výborně	b) velmi dobře	c) dobře	d) nevyhovující
a) výborně					
b) velmi dobře					
c) dobře					
d) nevyhovující					
Odůvodnění:	<p>Jen drobné nedostatky v pravopisu, např. „Hlavními obavy byli možná agrese a násilí...“ (str.57). „Rarm Reduction“ (str. 22) apod.</p>				
9. Hodnocení přínosu práce pro praxi	<table border="1"> <tr><td>a) výborně</td></tr> <tr><td>b) velmi dobře</td></tr> <tr><td>c) dobře</td></tr> <tr><td>d) nevyhovující</td></tr> </table>	a) výborně	b) velmi dobře	c) dobře	d) nevyhovující
a) výborně					
b) velmi dobře					
c) dobře					
d) nevyhovující					
Odůvodnění:	<p>Věřím, že dílčí poznatky z rozhovorů s účastnicemi výzkumu i ze studia odborné literatury mohou ovlivnit perspektivu pracovníků a pracovníků AD ve prospěch jejich i klientů služeb.</p>				
10. Otázky k obhajobě	<p>Vyjasněte prosím, co myslíte formulací „současný přístup“ (ve výzkumné otázce) a charakterizujte alespoň některé specifické/situované přístupy k problematice závislosti na alkoholu a dalších návykových látkách, které jste v pěti zkoumaných AD našla.</p>				
11. Celkové zhodnocení práce	<table border="1"> <tr><td>a) výborně</td></tr> <tr><td>b) velmi dobře</td></tr> <tr><td>c) dobře</td></tr> <tr><td>d) nevyhovující</td></tr> </table>	a) výborně	b) velmi dobře	c) dobře	d) nevyhovující
a) výborně					
b) velmi dobře					
c) dobře					
d) nevyhovující					

Odůvodnění:	Autorka zvolila zajímavé a důležité téma, jehož zpracování, jak ukazuje předložená práce, věnovala velké úsilí. Věnuje pozornost lidem, kteří „propadávají sítem podpory“. Závažné nedostatky v designu výzkumu a nejspíše také náročnost psaní odborného textu mě přivedla k celkovému hodnocení dobře.
-------------	--

.....
podpis autora posouzení

Dne 3. září 2024